

11. *An ad vincendam aliquam tentationem contra legem naturæ, vel ad singulas sit necessaria gratia.*—*Primum placitum.*—*Alia opinio.*—*Tertio opinio.*—In secunda ratione postulatur, an possit homo vincere aliquam tentationem contra legem naturæ, vel ad singulas vincendas sit necessaria gratia. Non enim desunt homines doctissimi, qui licet fateantur non esse necessariam gratiam ad singula opera honesta, putant esse necessariam ad vincendas singulas tentationes, saltem quatenus per dæmonis industriam et efficaciam augeri, et urgeri possunt. Quæ gratia, vel positiva est ad vincendam gravissimam tentationem, quam permittit DEUS, vel saltem negativa, quia non permittere, ut dæmon tentet, quantum potest, gratia est. Alii vero in alio extremo contendunt, hominem posse viribus liberi arbitrii resistere cuilibet tentationi sigillatim, quantumvis gravis videatur, licet perseverare diu in hac victoria non possit, sine auxilio gratiæ. Alii respondent, leviores, ac ordinarias tentationes sigillatim sumptas posse vinci ab homine per vires liberi arbitrii, non consentiendo. Quod quidem est satis ad operandum aliquod opus bonum morale. Nam (ut dixi) hic non agimus de quolibet opere, etiam distributive et includendo etiam difficillima, sed indefinite, de aliquo bono opere: illud autem etiam sine ulla tentatione occurrere potest.

12. Quod si instetur, nullum esse opus, quod, remota gratia, non possit esse difficile, imo et impossibile, si Deus permittat, hominem tentari a dæmone, quantum potest. Respondeo imprimis, fortasse non ita esse, quia multa occurrunt facienda opera bona, adeo facilia ex objecto et circumstantiis, ut perseverante usu rationis non valeat tantam difficultatem apponere. Nam, si adeo perturbet, vel distrahat mentem hominis, ut non possit attendere, jam non erit actus, vel omissio culpabilis: si autem possit homo satis attendere, sæpe res ipsa non patietur tantam difficultatem. Deinde dicitur, esto concedamus esse aliquam gratiam, quod Deus non permittat hominem, gravius tentari in singulis operibus bonis, quam de facto tentetur, non esse id contra veritatem, quam defendimus. Quia illa gratia est extrinseca et non est per se causa, sed solum tanquam removens impedimenta: hic autem tractamus de interna gratia illuminationis et inspirationis, divinique adjutorii, quæ gratia est per se et propria causa illorum actuum, propter quos datur. Ad tertiam rationem dicemus in capite sequenti.

CAPUT XVIII.

SATISFIT PRINCIPALI OBJECTIONI IN CAPITE NONO PROPOSITÆ.

1. Circa objectionem principalem, in capite nono, propositam cujus occasione hæc omnia diximus, multi theologi non censent inconveniens concedere, in aliquibus et multis hominibus adultis præcedere aliquod vel aliqua bona opera moralia ante omne internum auxilium præveniens, quod sit vera et supernaturalis gratia. Nam cum tale opus sit possibile ex sola ratione et libero arbitrio, non habet per se connexionem cum præveniendi auxilio gratiæ, ergo nullum est inconveniens, quod de facto præcedat.

2. Atque hinc ulterius multi docuerunt sic facienti quod in se est ad bene operandum moraliter per naturales vires quas tunc solas habet, Deum conferre suam gratiam non sanctificantem, sed primi auxilii supernaturalis seu vocationis ad fidem. Ita docuit expresse divus Thomas, 2 dist., 5 quæst., art. 1, distinct. 28, quæst. unic., art. 4, q. 14, de Verit., art. 11, ad 1, agens de filio infidelium in sylvis enutrito, qui perveniens ad usum rationis, ductum rectæ rationis sequitur, de quo ait, fore a Deo supernaturaliter illuminandum. Quod confirmat, lib. 3, contra Gentes, cap. 159, et 1, 2, quæst. 89, art. 6. Idem sensit Altisiodorensis, lib. 3 Summæ, tract. 2, cap. 1, quæst. 5, et lib. 2, tract. 11, cap. 1, q. 4, Alensis, 1 part., quæst. 29, M. 3, art. 1, ad 1, et 2 part., quæst. 19, M. 8, § 1, et 3 part., quæst. 69, M. 5, art. 3, ad 5 et 6, Gersonius Alpha., 24, lit. M. et Alpha., 61, lit. G. et in tract. de Vita spirituali, lect. 1. Idem docuerunt communiter theologi in 2, dist. 28, Albertus, art. 1, ad 4, Ægidius, art. 2, § 2, ad 2, Richardus, art. 1, quæst. 2, Nicolaus, de Orbeli, art. 2, et dist. 27, Gabriel, 2, dist. 22, quæst. 2, art. 3, dub. 1, et alii quos, capite septimo, retuli. Idemque secuti sunt ex modernis Thomistis, Sotus, 4, dist. 1, quæst. 2, art. 3, Victorius, Relect. de puero veniente ad usum rationis, 3 part., num. 14, Canon, Relect. de sacram. in gen., part. 1 et 2, censet probabile Medina, 1, 2, quæst. 89, art. 6, dub. ult., et quæst. 109, art. 6, dub. 3, ad 2 et 3, Viguerius, in Institutioni., Theol., cap. 10, § 4, Zumelius, 1, 2, q. 112, art. 3, disp. 5. Idem sequitur Vega, lib. 13, in Trid., cap. 12, Via 3, Corduba, late lib. 2, de Ignor., quæst. 4 tota, et quæst. 5, ad 4. Item

Driedus, tract. de Concordia, part. 2, cap. ult., et de Capt. et Redemp. gen. hum., tract. 2, c. 2, ait pie hoc credi, et in eo non pertinaciter errari. Idem Ruardus, art. 7, § *Doctores*, Albertus Pighius de libero arbitrio contra Calvinum, folio 99, ubi dicit esse sententiam Patrum, quam multi alii secuti sunt ex his qui contra hæreticos hujus temporis scripserunt.

3. Et sane quidquid sit de veritate hujus sententiæ, quam nunc defendere et explicare necessarium non est, nobis ad expediendam difficultatem propositam, ut paulo inferius dicam, verisimile tamen non est, tot graves theologos in ea doctrina periculose errasse, aut non posse habere sensum ab errore Pelagii omnino alienum. Non dubito ergo quin senserint totam illam gratiam primam, etiamsi detur homini bene operanti moraliter, non dari propter merita vel dispositionem talis operis, sed ex pura gratia Dei, opusque illud bonum ad summum posse deservire, ut dum est, impediatur peccatum, quod posset fortasse esse obex divinæ illuminationis. Quem sensum in libro tertio de Auxiliis, capite secundo, ita explicui, et a Marco Eremita traditum invenio in verbis quæ supra capite octavo citavi, ex libro de Paradiso, capite quinquagesimo tertio. Neque hic sensus excludit alium de faciente quod in se est per auxilium supernaturale. Nam respectu diversarum gratiarum in diverso sensu possunt eadem verba proferri. Itaque respectu gratiæ justificantis, et ad illam obtinendam necesse est, ut homo faciat, quod potest per præveniens gratiæ auxilium. Vel, quod idem est, homo jam præventus per auxilium supernaturale, si vult progredi, oportet, ut per receptum auxilium, quod valet, faciat; at vero respectu ipsius auxilii, si homo nondum est supernaturaliter præventus, non potest per auxilium operari: ergo de illo in a. i. o sensu dicitur, ut fatiat, quod potest, procurando non ponere obicem, et ad hoc aliquid boni, prout potest, operando.

4. *Ex hac sententia non sequitur dari causam prædestinationis quoad omnes effectus.*—Unde constat etiam, si hæc sententia admittatur, non sequi dari causam prædestinationis quoad omnes effectus ejus ex parte hominis prædestinati: quia per tale bonum opus non est sibi causa primæ gratiæ auxiliantis, sed Deus sua libertate illam confert, vel ex illa voluntate, quia vult omnes homines salvare, vel respectu prædestinati, ex illa voluntate qua illum elegit. Quod si dicas, saltem sequi dari causam per accidens, ut est removens impedimentum, sic enim videtur talis homo esse

causa primi auxilii sibi collati; respondetur, neque hoc modo esse causam illius effectus, ut ad prædestinationem pertinet. Tum, quia prædestinato datur illa prima illuminatio, non solum ut gratia sufficiens, sed etiam ut efficax et congrua, ad quod nullo modo servit tale opus, etiam per accidens: sed ex divina electione immediate procedit, tum etiam, quia si per illud opus bonum prævenitur talis homo, ne impedimentum ponat vocationi, hoc ipsum est ex prædestinatione, ut infra latius dicam.

5. *Non sequi alia incommoda dicta.*—Atque ita etiam cessant incommoda, quæ ex illa sententia inferebantur. Nam illa sententia non supponit posse hominem innocenter vivere, aut sæpius posse bene operari sine gratiæ auxilio, quin multo frequentius peccet, nisi divinitus præveniatur: sed supponit solum, posse aliquid boni facere, quod licet parum sit, saltem potest deservire ad impediendum pro tunc peccatum. Et tunc credit de misericordia Dei, non defuturum tali homini, non propter opus ejus, quod nullam habet proportionem cum gratia, sed quia de se propensus est ad dandum omnibus sufficientia, ac necessaria remedia ad salutem.

6. *Responsio ad objectionem præcipuam.*—Ultimo vero addo, totam hanc sententiam nobis necessariam non esse ad expediendam difficultatem positam, et ideo nunc nec probamus illam, nec rejicimus: pendet enim, ex multis principiis, quæ in materia de gratia examinanda sunt. Dico ergo ex illis verbis Pauli, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, potius sequi probabiliter, omnibus hominibus adultis dare aliquod principium salutis, atque adeo aliquam vocationem. Unde quamvis ante hanc vocationem supernaturalem possit homo aliquod bonum opus facere et illud faciat, et postea vocetur a Deo, non sequitur, quod vocetur propter opus, sed pro generali Dei benevolentia erga homines et propter Christum. Neque etiam est necesse, ut tale bonum opus concurrat removendo obicem, quia etiamsi homo maxime peccaret, Deus illuminaret illum ex illa generali voluntate, ut pie credi potest. Nam quia tempus dandi hanc illuminationem primam, non est unum et idem præfixum pro omnibus hominibus, sed Deus dat tempore opportuno, vel a se definito, ideo, sive homo antea operetur bene, sive male, nec acceleratur, nec retardatur tempus illud a Deo præfixum, nec in eo præfiniendo habuit Deus respectum ad opus hominis, sed ad ordinem suæ sapientiæ et consilium suæ voluntatis.

7. *Nulla est connexio inter causam prædestinationis ex parte nostra et potestate arbitrii ad aliquod bonum morale sine gratia.* — Atque ita tandem constat, nullam esse connexionem inter has quæstiones, de causa prædestinationis, ex parte nostra et de potestate arbitrii ad faciendum aliquod bonum opus morale sine gratia. Quia etiam si tale opus fiat ante omne auxilium gratiæ supernaturalis, non potest ullo modo fundare gratiam ipsam, nedum prædestinationem ejus. Quod cum sit verum de omni auxilio maxime de congruo et efficaci, quale esse solet illud, quod est prædestinationis effectus. Quæ omnia ex dicendis capite sequenti magis confirmabuntur.

CAPUT XIX.

BONUM OPUS MORALE ORDINIS NATURALIS, SEU VIRTUTIS ACQUISITÆ NON POSSE ESSE CAUSAM PROPRIAM PRÆDESTINATIONIS QUOAD ALIQUEM EFFECTUM EJUS, ETIAM SI EX ALIQUA GRATIA EXTRINSECA PROFICISCATUR.

1. Hactenus dictum est de operibus bonis quatenus a libero arbitrio, absque gratia aliquo modo fieri possunt: jam dicendum est de operibus ex gratia factis. Quoniam vero gratia non solum necessaria est ad supernaturalia opera: sed etiam juvat ad moralia et naturalia honeste perficienda, ideo in hoc capite dicemus de operibus moralibus, ac naturalibus procedentibus aliquo modo a gratia, et postea de supernaturalibus actibus, simulque magis declarabimus et confirmabimus nonnulla, quæ in superioribus dicta sunt. Suppono autem, sermonem esse de causa non omnino impropria et per accidens, sed aliquo modo perse et morali, qualis est dispositio proportionata, vel meritum aliquale, saltem de congruo, vel impetratorium. Suppono deinde, duobus modis posse opus virtutis acquisitæ esse ex gratia. Uno modo, quia fit ex aliqua speciali providentia et impulsu Dei quo excitatur, vel juvatur homo ad illud opus faciendum, non tamen redundat inde in ipso opere aliquid supernaturale, nec physicum, quoad substantiam ejus, nec intrinsecum ac reale et inhærens aliquo modo ipsi actui: nec etiam morale, quoad aliquam relationem in supernaturalem finem. Sed tantum moraliter juvatur homo, ut opus ipsum intra suum ordinem, cum debitis circumstantiis, circa objectum rationi naturali consentaneum, perficiat. Alio modo potest homo elevari per gratiam ad fa-

ciendum tale opus cum aliqua supernaturalitate, quæ in ipso opere resultet, saltem moraliter.

2. *Prima assertio.* — *Opus morale factum ex gratia, licet in sua specie ordinis naturalis sit, potest esse causa alicujus effectus prædestinationis.* — *Ratione fulcitur.* — *Prior pars.* — Dico ergo primo, quando opus morale ita fit ex gratia, ut licet in sua specie maneat naturalis ordinis, aliquem supernaturalem modum in se recipiat, potest esse causa alicujus effectus prædestinationis, non vero totius prædestinationis, quoad effectus ejus. Hæc posterior pars a fortiori patebit ex his, quæ de supernaturalibus actibus dicemus. Nunc breviter ostenditur, quia tale opus supponit gratiam aliquam efficacem, et accommodatam fini prædestinationis: ergo supponit aliquem prædestinationis effectum, ergo non potest esse causa totius prædestinationis. Consequentiam nunc ut claram suppono. Antecedens vero probo, quia illud opus non potest tali modo fieri, nisi præcedat illuminatio aliqua fidei, et intentio supernaturalis dirigens, et elevans actum illum aliquo modo ad supernaturalem ordinem, nullus enim alius intrinsecus modus supernaturalis in tali actu excogitari potest.

3. *Posterior ostenditur.* — *Altera vero pars, nimirum, actum illum sic factum posse esse causam prædestinationis quoad aliquos effectus ejus, probari potest primo ex illis Scripturæ locis in quibus opera moralia, præsertim misericordiæ, dicuntur valde utilia ad impetrandum remissionem peccatorum, Daniel, 4, Tobiae 4, Lucae 6. Si dimiseritis, dimittetur vobis.* Quæ quidem, et similia saltem verum habent de his operibus, quatenus aliquo supernaturali modo fiunt. Unde, si fiant in gratia sanctificante, et charitate, et ex aliquo motivo ac relatione supernaturali, merentur etiam de condigno aliquos effectus prædestinationis. Si vero solum fiant ex gratia auxiliante, ac fide, merentur solum de congruo seu impetrando, aut per modum proportionatæ dispositionis, aliquam ulteriorem gratiam, quæ potest ad effectus prædestinationis pertinere. Neque hoc est contra gratuitam prædestinationem, quia jam illa est gratia pro gratia et origo totius causalitatis est gratia vera, supernaturalis, ut supponimus. Neque in assertione hæc est ulla difficultas. Solum relinquitur explicandum, qualem oporteat esse gratiam illam, vel supernaturalem modum talis actus, ut possit hanc causalitatem participare: hoc autem ex sequente assertione patebit.

4. *Secunda assertio.* — *Opus morale a libero arbitrio et per solas vires naturales præstitum causa prædestinationis quoad aliquem supernaturalem effectum esse nequit.* — Dico ergo secundo. Si opus morale prout fit a libero arbitrio, solum id habet, quod per vires naturales fieri potest, nullumque modum supernaturalem, physicum, vel moralem recipit ex aliquo supernaturalis gratiæ dono, non potest esse causa prædestinationis quoad aliquem supernaturalem effectum ejus: atque adeo nec primæ gratiæ supernaturalis, seu vocationis et divinæ illuminationis, aut inspirationis. Hæc assertio declarat magis controversiam præcedentibus capitulis tractatam, de bono opere morali, an possit fieri sine gratia, necne et in quo sit diversitas in re, in quo vero magis in verbis consistat. Nam eos, qui putant opus morale non fieri bene sine gratia: et per gratiam intelligunt solam cogitationem naturalem congruam et postea huic operi tribuunt meritum primæ vocationis et illuminationis supernaturalis, vereor tantum verbis recedere a Massiliensibus, vocantes gratiam, quam illi naturale beneficium et fortasse congruentius vocabant: in re vero in sententiam inclinare, dum aiunt, opus eleemosynæ, verbi gratia, factum sine fide et ex puro motivo naturali esse meritorium de congruo, impetratorium et dispositivum, vocationis supernaturalis, solum quia fit ex illo dono gratuito Dei, quo homini offert congruam occasionem et concursum ad tale opus faciendum.

5. Contra hanc ergo opinionem probo assertionem positam, incipiendo a testimonio Concilii Tridentini, in sessione sexta, asserentis, *Exordium justificationis sumi ex divina vocatione, nullis præcedentibus meritis.* Explicat autem, tum in capite quinto, tum clarius in sexto, vocationem illam esse, *qua homo excitatur ad credendum vera esse, quæ Deus revelavit,* et ad cætera supernaturalia, quæ inde sequuntur. Idemque significavit Paulus 2, ad Thimoth. 1, dicens: *Vocavit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra; dum enim illam vocationem sanctam appellat, quasi per antonomasiam, eamque a nostris operibus distinguit, plane sentit esse donum supernaturale, et ad supernaturalia objecta hominem elevare.* Quam vocationem nomine *tractionis et internæ doctrinæ,* significavit CHRISTUS, Joa. 6, ut ibi Augustinus exponit, de Prædestinatione Sanctorum, cap. 8, ubi ait: *Valde remotam esse a sensibus illam scholam, in qua Pater aliter docet.* Non ergo pertinet ad illam scholam

naturalis cognitio honesta, quæ ex objectis sensibilibus naturaliter excitatur: ergo illa cogitatio non pertinet ad vocationem: ergo nec potest esse meritum, aut radix ejus. Ergo ante veram vocationem nullum est ejus meritum, quacumque ratione perfici cogitur. Et similiter ante dictum exordium, nullum est exordium; esset autem, si illud opus morale sic factum esset meritorium vocationis: imo potius occasio, vel cogitatio ad faciendum tale opus dicenda esset exordium justificationis. Et hoc ipsum confirmant omnes definitiones factæ in Concilio Arausicano: nam in eis semper requiritur gratia pertinens ad supernaturalem ordinem et elevans hominem ad operandum in illo, quod in capitibus præcedentibus latius declaravi, et statim amplius, ponderando illam particulam, sicut oportet.

6. Nunc confirmatur testimonio Augustini (cujus doctrinam sine dubio secutum est illud Concilium) nam 1, ad Simplic., quæstione secunda: *Ut ostendat (inquit) hominem bene operari non posse, nisi per fidem perceperit gratiam: incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere.* Ergo illa cogitatio, quæ ponitur antecedere primam vocationem ad fidem, non est illa, quam Sancti Patres requirunt ad meritum coram Deo, respectu supernaturalium donorum. Et ideo Augustinus eodem loco docet, Cornelium jam habuisse fidem, quando per orationes et eleemosynas meruit obtinere a Deo Evangelicam notitiam. *Quia illis (inquit) dignum se præbuit, cui angelus mitteretur,* et idem docet de Prædestinatione Sanctorum, cap. 7, et quæst. 84, in Leviticum. Idem habet Bernardus, sermone 78, in Cant., circa finem, et Hugo de S. Victor, in epistol., ad Rom., quæst. 266, et optime divus Thomas 2, quæst. 10, art. 4, in fine, ubi hoc confirmat testimonio supra a nobis adducto, quia *sine fide impossibile est placere DEO:* Cornelius autem per illa opera placuit DEO, et ideo vocatur *religiosus, ac timens Deum:* ergo illa opera procedebant ex fide. Quod testimonium et ratio æque probant opera quæ non procedunt ex fide, non posse ita placere Deo, ut sint apta ad obtinendum ab eo vocationem ad fidem. Unde Augustinus, lib. 3, Hypognoticon, post medium in eodem sensu dicit: *In homine non credente nulla esse opera bona:* de qua re multa in superioribus adduximus. Et eodem modo loquitur frequenter Prosper contra Collatorem, et Fulgentius ad Monimum, sic etiam dixit Nazianzenus, oratione 13, aliquantulum ab initio: *Sicut fides sine chari-*

tate mortua est, ita omnem actionem sine fide esse infructuosam.

7. *Ratione probatur.* — Tandem utor hac ratione, quia si opus non est in se melius, neque alterius conditionis moralis ex parte ipsius hominis, vel gratiæ illi inhærentis, non est magis, vel minus meritorium, neque etiam magis disponit ad supernaturalia dona, eo quod procedat a principio extrinseco specialiter auxiliante, vel tantum generaliter concurrente: ita vero est in præsentī, ut supponimus: nam actus moralis honestus, et natura sua pertinens ad virtutem acquisitam, non est in se moraliter melior, propterea quod fiat ex speciali Dei providentia: neque explicari potest, in quo consistat illa major bonitas. Major probatur, quia habitudo ad causam extrinsecam per se sola non reddit meliorem effectum: ergo actus ille propter solam habitudinem ad tale auxilium, non est in se physice, aut moraliter melior, ergo nec magis proportionatus ad meritum, vel dispositionem. Item, quia si ex parte hominis operantis res hæc consideretur, quodammodo plus agit: plusque (ut ita dicam) de suo ponit, qui cum minori auxilio opus æque bonum præstat: ergo verisimile non est alium plus mereri apud Deum, eo quod majori auxilio, non tamen melius operetur.

8. *Aditus objectioni præcluditur.* — Denique ad hoc expendo illam particulam Conciliorum, *sicut oportet*, quia per illam significatur aliqua conditio, vel perfectio actus, ratione cuius gratia est necessaria. Nam, cum Concilia dicunt: *Si quis dixerit, posse aliquem pœnitere sicut oportet, etc.*, non intelligunt, *sicut oportet*, id est, supernaturali modo tantum ex parte Dei operantis, alioqui esset negatio quædam, nam perinde esset, ac si diceretur, si quis dixerit, posse aliquem pœnitere ex speciali auxilio, sine gratia, anathema sit. Indicant ergo, in ipso actu esse necessariam aliquam proprietatem, vel perfectionem, ratione cuius excitans et adjuvans gratia necessariae sunt. Et eandem perfectionem requirunt, ut actus sit meritorius, vel dispositivus, ad gratiam: ergo si actus in se non est melior, parum refert ad prædictos effectus, quod ex aliquo auxilio speciali procedat. Et hac ratione alibi probavi, verum actum pœnitentiæ debere esse in se supernaturalem, sive sit contritio, sive vera attritio. Et idem est de cæteris.

9. *Retunditur effugium.* — Respondebitur fortasse, opus bonum morale nunquam fieri posse sine cogitatione congrua. At hoc nihil est, tum quia ostensum est, illam cogitatio-

nem non esse veram gratiam: satisque absurdum mihi videtur in illa sola appellatione fundare totam disputationem et doctrinam Concilii Arausicani et Augustini contra Massilienses. Tum etiam quia illa congruitas non addit semper majorem perfectionem, aut virtutem agendi in illa cogitatione, sed solam habitudinem ad futurum effectum prævisum a Deo et fortasse specialiter provisum et intentum: quod quidem non satis est ad majorem bonitatem, vel valorem morale actus. Ergo, si actus secundum se non habet proportionem ad tale meritum, nec etiam illam habebit eo quod procedat a cogitatione sic congrua. Et præterea urgeo illam particulam, *sicut oportet*, nam juxta illam opinionem nihil aliud significaret, quam *bene moraliter*: hoc autem est contra mentem Conciliorum: nam per se notum erat, ad mala opera non esse gratiam necessariam: ergo, cum dicunt illam esse necessariam ad bene operandum *sicut oportet*, distinguunt specialia quædam bona opera, quæ talem habent modum, ut omnino gratiam requirant, et in eo distinguuntur ab aliis bonis communibus.

10. *Responsum.* — *Refellitur.* — Dici vero adhuc potest, esse alia opera moralia heroica, quæ nunquam fiunt sine auxilio gratiæ: item perseverantiam in his operibus requirere semper speciale auxilium, ut fiant sine admixtione peccati. De his ergo credi potest mereri, vel disponere ad auxilium gratiæ. Et cessat ratio facta, quia nunquam potest solum liberum arbitrium aliquid simile, et æque perfectum facere. Respondeo, idem cum proportionem dicendum esse in his eventibus. Quia si opus morale insigne, et difficile procedit a vera, et supernaturali gratia, jam non pertinet ad hanc posteriorem assertionem, sed ad priorem, et ideo objectio non est ad rem. Si vero non sit ex vera gratia supernaturali, sed ex aliqua majori providentia qua juvetur moraliter, vel custodiatur hominis lapsi infirmitas, certe opus non erit valde insigne, neque heroicum in absoluto genere virtutis. Et quaecumque sit, nihil id refert, ut actus sit meritorius supernaturalis gratiæ. Unde in angelo, vel in homine in natura integra posset esse tale opus sine ulla difficultate, vel speciali adjutorio, et tamen non esset ullo modo meritorium primæ gratiæ, quia illa semper, et in omnibus retinet rationem gratiæ, neque opere naturæ potest obtineri. Idemque est de continuatione talium operum. Nam imprimis homini carenti fide, nunquam datur gratia ad perseverandum sine

novo lapsu, etiam in his operibus. Et licet daretur aliquod auxilium proportionatum, illud non sufficeret ad merendum auxilium superioris ordinis. Quia illud auxilium et fidem non supponit, et licet late possit dici gratia, non tamen gratiæ sanctificantis, ut dixit D. Thomas 2, 2, quæst. 136, art. 3, ad 2.

11. *Homo ante fidem non potest aliquam veram gratiam promereri.* — Atque ex his concluditur, non solum ante fidem non posse hominem veram aliquam gratiam aliquo modo promereri, sed etiam idem dicendum esse de homine jam fideli præparante se ad veram pœnitentiam, cum sit in statu peccati. Nam etiam in illo ad hoc valere non possunt per se et directe opera solius liberi arbitrii, si ex fide, et supernaturali gratia nullo modo procedant. Priorem partem probant omnia hæcenus adducta, quæ confirmantur hac ratione. Quia si homo ante fidem posset per bonum opus procedens ab alio priori beneficio Dei mereri supernaturalia dona, ergo posset mereri ipsam fidei prædicationem, et revelationem, quod nec Pelagiani ausi sunt dicere. Item supposita prædicatione externa, posset homo per imperfectum desiderium fidei, vel salutis, aut per naturalem fidem imperfectam, et similes motus, quos per liberum arbitrium habere potest, mereri gratiam internam ad credendum sicut oportet: quod etiam in Semipelagianis damnatum est. Quod autem id sequatur, patet, quia illi actus sunt boni, et procedunt ex honesta cogitatione, quæ multo magis dici potest procedere ex aliqua gratia, et consequenter esse gratia, quam honesta cogitatio moralis ab objectis naturalibus excitata. Si ergo opus bonum morale, alias naturale, potest esse meritorium supernaturalis gratiæ, eo quod ab illa cogitatione procedat, cur non magis illi actus naturales circa objecta supernaturalia materialiter sumpta, esse poterunt meritum altioris gratiæ internæ?

12. Jam ergo de homine fideli servata proportionem probatur assertio. Quia ibi fides perinde se habet, ac si non esset, cum nihil influat. Item, quia principium illud generale æque in his operibus procedit, nimirum sine divina gratia supernaturali nullum opus fieri posse, quod per se conferat ad vitam æternam: multum autem confert illud, quod est causa obtinendi supernaturalem vocationem ad pœnitentiam. Deinde, talia opera non sunt efficaciora ad meritum de congruo in peccatore fideli, quem sint ad meritum de condigno in homine justo: sed in homine justo non sunt

meritoria de condigno gratiæ sanctificantis, aut vitæ æternæ, ut est magis recepta doctrina, quæ requirit ad meritum, ut opus ipsum aliquo modo ex fide, et gratia procedat. Cui favet multum Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 16, ergo. Tandem, homo habens fidem, et nullo modo ex illa operans, quodammodo minus facit quod in se est, quam Gentilis bene operans sine fide: ergo non est cur per talia opera supernaturalem gratiam mereatur. Quocirca, quando in Scriptura dicuntur hæc opera, valere apud Deum ad mercedem aliquam supernaturalem, vel remissionem peccatorum: semper additur aliquid, quo significetur, talia opera debere fieri ex fide, vel motivo supernaturali, ut supra notavi. Unde recte colligit Clemens Alex., lib. 4. Strom. meritum operis ex modo, et ratione operandi pendere.

CAPUT XX.

OPERA SUPERNATURARIA PROCEDENTIA EX GRATIA NON ESSE CAUSAM PRÆDESTINATIONIS QUOAD OMNES EFFECTUS EJUS.

1. *Opus supernaturale quia gratia priori procedens est causa subsequentis.* — Diximus de operibus naturalis ordinis: jam superest dicendum de operibus ordinis supernaturalis, quæ in re ipsa, et in executione ab aliqua gratia supernaturali, saltem vocatione, et gratiæ cooperatione procedunt. De quibus operibus constans est unum opus, quatenus a priori gratia procedit, posse esse causam, et rationem subsequentis gratiæ, atque hoc modo posse ex parte talis operis dari causam alicujus effectus prædestinationis: nam primus effectus potest esse causa secundi, et secundus tertii, et sic de reliquis. Ex quo videbatur facilis resolutio de tota prædestinatione, scilicet non posse habere causam. Quia necesse est, ut primum supernaturale opus procedat ex gratia aliqua, nempe ex vocatione: ergo procedit ex aliquo effectu priori prædestinationis, quia gratia illa, a qua procedit, est effectus prædestinationis, ergo opus illud non potest esse causa illius gratiæ, quia non potest esse causa suæ causæ: ergo non potest esse causa totius prædestinationis, quoad omnes effectus ejus.

2. *Ratio ancipitem reddens questionem.* — *Tribus modis opus ex gratia proficiscens meritorium esse potest.* — Hæc ratio videtur demonstrare quod intendit: nihilominus tamen inter theologos sunt variæ opiniones de hac re, fundatæ fortasse magis in modo loquendi de prædestinatione, vel effectibus ejus, quam